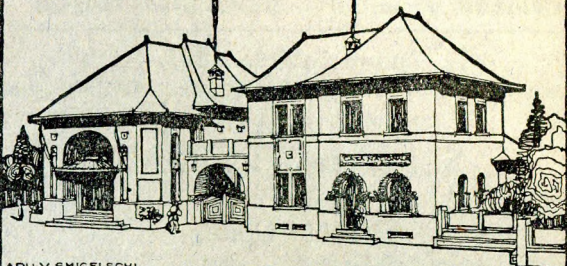

133502

PROIECT DE
CASA NAȚIONALĂ

ADH. V. SHIGELSKI.

Biblioteca Poporală a „Asociațiunii”

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Anul XVI. No. 140. 1926.

1 Decembrie 1918

Conferență pentru serbarea Unirii
Ardealului, Banatului, Crișanei și
Maramureșului cu Patria-Mamă.

întocmită de

Romul Simu

secretarul adm. al „Astrei”

Editura „Asociațiunii”, Sibiu, strada Șaguna 6.

Prețul Lei 5.—

„ASOCIAȚIUNEA pentru literatura română și cultura poporului român”

Intemeiată la 1861.

PREȘEDINTE DE ONOARE :

M. S. Regele FERDINAND I.

Prezident activ :

Vasilie Goldiș

Vice-prezident I :

Dr. Oct. Russu.

Vice-prezident II :

Dr. Gh. Preda.

Comitetul central al „Asociațiunii” numără 50 de fruntași din toate păturile societății românești.

**E de datoria fiecărui bun
român să sprijinească „Aso-
ciațiunea” abonând publicațiile
ei și înscriindu-se de membru.**

Taxele de membru sunt următoarele :

Membru fondator al Casei Naționale, odată pentru totdeauna	Lei 5000—
Membru fondator al „Asociațiunii”, odată pentru totdeauna	„ 1000—
Membru pe viață al „Asociațiunii”, odată pentru totdeauna	„ 500—
Membru activ al „Asociațiunii”, anual	„ 50—
Membru ajut. al „Asociațiunii”, anual	„ 10—

PROIECT DE
CAȘA NAȚIONALĂ

ARH. V. SMIGELSKI.

Biblioteca Poporală a „Asociațiunii”

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Anul XVI.

No. 140.

1926.

1 Decembrie 1918

Conferență pentru serbarea Unirii
Ardealului, Banatului, Crișanei și
Maramureșului cu Patria-Mamă,

întocmită de

Romul Simu

secretarul adm. al „Astrei”

Editura „Asociațiunii”, Sibiu, strada Șaguna 6.

Către cetitori,

I.

Comitetul central al „Astrei“ a crezut că e de datoria sa, să înlesniască organizațiilor sale (despărțămintelor și cercurilor culturale) din sat și orașe, serbarea în mod vrednic a zilei de 1 Decembrie prin conferența de față.

Conferența este de dorit să se țină în cadrul unui program, compus din cântări, declamațiuni, eventual teatru, dansuri naționale etc.

În această broșură dăm un astfel de program, care însă nu țintește nici decum să îngrădească inițiativa organizațiilor sale, nici nu angajează pe nimeni.

Vom fi mulțumiți dacă prin această publicațiune ni-a succes să dăm o orientare cu acest prilej, fie și numai prin conferența ce publicăm.

II.

Notăm aici, că momentele istorice din partea I a conferenței sunt tratate după cele publicate de A. Bârseanu, fostul președinte al „Asociațiunii” în Calendarul acestei instituții pe anul 1919, pag. 49—61; iar cele din partea II după ziarul „Românul”, ce apărea pe vremuri în Arad, după „Telegraful Român” din Sibiu, după „Gazeta Transilvaniei” din Brașov Nr. 126 din 11 Decembrie 1925 și după manifestele date de comitetul național și de celelalte organizații naționale înjghebate la repezeală în toamna anului 1918 până la adunarea dela 1 Decembrie a aceluși an, ținută la Alba-Iulia.

Programul serbării:

1. *Imnul Regal*, de V. Alecsandri (cântare).
2. *Conferență*, întocmită de R. Simu.
3. *Pe-al nostru steag*, poezie de Andreiu Bârseanu (cântare).
4. *O piesă de teatru* (eventual jocuri naționale, un dialog, o cântare sau o declamare).

Imnul Regal Român

de V. Alecsandri.

Trăiască Regèle
În pace și onor,
De țară iubitor
Și-apărător de țară!
Fie Domn glorios
 Peste noi;
Fie 'n veci norocos
 La războiu.

O, Doamne sfinte,
Ceresc părinte,
Sustine cu-a ta mână
Coroana Română!

Trăiască Patria
Cât soarele ceresc,
Raiu dulce, românesc,
Ce poart' un mare nume!
Fie 'n veci el ferit
 De nevoi;
Fie 'n veci locuit
 De eroi!

O, Doamne sfinte,
Ceresc părinte,
Întinde a ta mână
Pe Țara Română!

Intru pomenirea zilei în care s'a desăvârșit unirea tuturor Românilor

I.

Fi binecuvântată în veci măreață zi de 1 Decembrie 1918, ce sărbătorim cu acest prilej, zi în care s'a încoronat, la Alba-Iulia, cea mai însemnată faptă în viața neamului românesc: *unirea pe veci a acestui neam* bătut de toate furtunile, timp de 18 veacuri și, în tot cursul acestui îndelungat timp, amenințat să fie șters din șirul celorlalte popoare.

Cu adevărat. Deschizând cartea în care se cuprinde povestea neamului nostru: ce alte vom găsi însemnate pe paginile ei, decât grele lupte și nesfârșite suferințe?

Aceste lupte și suferințe ne propunem să le dăm aici pe scurt, pentruca

cu atât mai bine să fie înțeleasă de toți însemnătatea măreței zile ce serbătorim.

Aduși de marele împărat Traian și, după înfrângerea viteazului neam al Dacilor, așezați pe pământul care astăzi este cuprins între granițele României-mari, strămoșii noștri au dus la început o viață fericită, lucrând cu hărnicie întinsele câmpii ale noiei lor patrii, scoțând aurul și sarea din sânul pământului, clădind numeroase sate și orașe în tot cuprinsul țării și înzestrându-o cu drumuri așternute cu peatră, în acelaș timp apărând cu vitejie hotarele ei dela răsarit împotriva număroșilor dușmani ce le amenințau.

Dar, după vre-o 160 de ani dela supunerea Dacilor, numărul dușmanilor neamului nostru crescù așa de mult, încât împăratul Aurelian, văzând că apărarea Daciei (așa se numia atunci pământul care acum formează România), nu mai este cu putință, își retrase oștile dincolo de Dunăre, lăsând pământul țării noastre și locuitorii ei la voia întâmplării. Și atunci, întocmai ca un potop, năvă-

liră popoarele barbare din toate părțile peste hotarele neapărate. Cum zice poetul Alecsandri:

„Vin și Hunii, vin și Goții,
 Vin potop, potop cu toții,
 Pe cai iuți ca rândunele,
 Fără frâie, fără șele,
 Cai sirepi, ce fug ca vântul,
 De cutremură pământul“.

Și după Goți și Huni veniră alții și iarăși alții: Gepizi, Avari, Bulgari, Maghiari, Cumani, Pacinați, Tătari și Turci.

Popoarele aceste năvălitoare se fac, fiecare la rândul său, stăpâne pe ținuturile înfloritoare odinioară ale Daciei, prădează și pustiesc satele și orașele, iar sărmanii nostri strămoși sunt siliți să se retragă la munți, ca să-și scape măcar viața.

Multe sute de ani trăiră astfel strămoșii nostri, ducând o viață din cele mai neliniștite și grele, cutreerând cu turmele lor văile ascunse ale munților nostri, până când furtunile se mai liniștiră, putând și ei să iasă mai la larg și să-și facă rost de câte o țărișoară a lor,

în frunte cu câte un voevod (Țara Bârsei, Țara Oltului, Țara Hațegului, Țara Oașului ș. a.).

Din număroasele țărișoare mici se înfiripară cu timpul două țări mai mari: *Țara Românească* sau *Muntenia*, întemeiată înainte cu vre-o 600 de ani, iar după vre-o 50 de ani *Moldova*, cea dintâi așezată între Carpați și Dunăre, iar a doua între Carpați, Nistru și Marea-Neagră.

Ardealul, care în parte a fost urzitorul *Munteniei* și *Moldovei*, a rămas sub călcâiul Maghiarilor până la desrobirea întâmplată în zilele noastre, după războiul cel mare.

Dar și tinerele două țări românești, încunjurate de țări puternice, erau în toată vremea amenințate de acestea să fie supuse stăpânirii lor. *Muntenia* eră amenințată de puternicii regi ai Ungariei, cari isbutiseră să-și întindă stăpânirea și asupra *Ardealului*; iar *Moldova*, pe lângă regii ungurești, de craii trufași ai *Poloniei* învecinate.

Voevozii munteni și moldoveni, însă,

se luptă vitejește cu vecinii lor trufași și lacomi, și nu arare-ori îi fac să se întoarcă în țara lor altfel, de cum le-ar fi fost voia.

Dar luptele cele mai grele au avut să le poarte voevozii Munteniei și Moldovei cu păgânii Turci, popor puternic care, în scurt timp după întemeierea țărilor române, a năvălit cu furie asupra lor.

La început voevozii celor două țări îndrăznesc să dea piept și cu neamul acesta crunt și rășboinic, și în câteva rânduri isbutesc să-i înfrângă, făcându-se zidul de apărare al creștinătății.

Mircea cel bătrân al Munteniei îi învinge la Rovine; iar mai târziu ceva *Ștefan cel mare și sfânt*, care a biruit, pe rând, pe Unguri, pe Tătari și pe Poloni, îi înfrânge în luptele sângeroase dela Podul înalt și dela Rășboeni.

Dar puterea celor două țărișoare, este prea mică, să se poată împotrivi atâtor dușmani. De aceea domnii lor caută să câștige ocrotirea celui mai puternic dintre ei, a Turcilor. *Mircea cel*

bătrân însuși încheie învoială de supunere cu Turcii, păstrând însă neatârarea în toate cele din lăuntru ale țării. Bogdan, fiul lui Ștefan cel mare, îi urmează pilda cu un veac mai târziu.

Dar ocrotirea turcească se face din ce în ce mai apăsătoare. Sultanii (împărații) Turcilor încep a schimbă pe domnii celor două țări românești după placul lor, le asuprește cu dări grele și-și bate joc de ele în tot felul.

Atunci, între alții, se ridică, înainte de aceasta cu ceva peste 300 de ani, marele voevod al Munteniei, *Mihaiu Viteazul*. El scutură rușinosul jug turcesc și după ce biruește și alungă peste Dunăre oștile lui Sinan pașa, trece în Ardeal, unde, după ce învinge pe prietenul Turcilor, Andreiu Bathory, intră cu fală în capitala acestei țări, Alba-Iulia.

De aici se îndreaptă spre Moldova și, alungând pe Poloni și pe omul lor, Irimie Movilă, cuprinde și această țară și astfel ia numele măreț de *Domn al Țării românești, al Ardealului și al Moldovei*, încununându-și capul cu coroanele celor trei țări surori.

Dar domnia lui ține puțină vreme, pentrucă toți pe care-i biruise se ridică împotriva lui. Nici ajutorul împăratului nemțesc Rudolf II nu i-a putut fi de folos. Generalul împărătesc Basta, care dușmăneà pe Mihaiu, îi pune capăt în chip mișelesc, pe Câmpia Turzii, în ziua de 8 August 1601 (acum 325 de ani).

Urmează apoi iarăși timpuri grele, în care numai din când în când răsar Domni cu inimă mare, ca *Mateiu Basarab* al Munteniei și *Vasile Lupul* al Moldovei.

Intr'aceea în vecinătatea Moldovei se ridică la putere din ce în ce mai mare *Statul rusc*. Domnitorul acestui stat, *Petru cel mare*, isbutește să atragă pe partea sa pe cei doi Domnitori ai Țărilor românești: pe *Dimitrie Cantemir* al Moldovei și pe *Constantin Brâncoveanu* al Munteniei, cărora le făgăduiește sprijin și ocrotire împotriva Turcilor.

Dar în lupta ce a urmat între Turci și Ruși, cești din urmă au fost învinși. Perderea aceasta hotărește și soarta celor doi Domni români. Cantemir trebuie să fugă în Rusia, iar Brâncoveanu, prins

fiind, e dus la Țărigrad, unde i se taie capul în anul 1714 (acum sunt 212 ani).

Și acum urmează un timp de amară nefericire pentru cele două țări. Turcii, nemai având încredere în Domnii de neam românesc, trimit ca cârmuitori *Greci din Fanar* (Fanarul este o parte la marginea cetății Țărigradului).

Cei mai mulți din Domnii aceștia fanarioți, neavând nici o durere de binele țărilor românești, caută numai să se îmbogățească, pun dări grele asupra locuitorilor, având ei înșiși să dea tot felul de plocoane mai marilor din Țărigrad. Ei aduc cu sine mulțime de slujbași greci, cari sug fără milă vloga țării. Țăranii ajung în cea mai neagră sărăcie, oastea țării se desființează, limba grecească și obiceiurile grecești prind rădăcini la curtea Domnitorilor țării și la clasa stăpânitoare, la boerime.

Rând pe rând se sfășie acum câte o bucată din cele două țări, ajungând sub stăpâniri străine.

Timp de 21 ani stăpânesc Austriecii *Oltenia*; în anul 1775 tot Austria desli-

pește *Bucovina* dela trupul Moldovei, iar în anul 1812, fără nici un drept, Rusia se face stăpână pe pământul mănos al *Basarabiei*.

În timpul acesta Românii ardeleni, cari, ajunși de veacuri iobagi, lipsiți de orice drepturi, încercară în mai multe rânduri să scuture jugul robiei — fac o nouă încercare, să-și croiască o soarte mai omenească. Sub milostivul împărat Iosif II ei se ridică împotriva nemeșilor unguri, conduși fiind de vitejii: *Horia, Cloșca și Crișan*; dar răscoala lor e înecată în sânge și conducătorii zdrobiți pe roată în *Alba-Iulia*, în ziua de 28 Februarie 1785.

Acum se părea, că neamul românesc din toate țările este urzit peirei. Când iată, că Dumnezeu își întoarcă iarăși fața spre noi.

După răscoala Grecilor, numită *Eteria* (1821—1829), Turcia hotărî să numiască în țările române din nou Domni de viță românească în locul Grecilor trimiși din *Fanar*, mai cu seamă văzând, că Românii din *Muntenia* s'au ridicat împotriva Grecilor sub viteazul *Tudor Vladimirescu*.

Acum cele două țări române începură să se pună în rând din nou sub Domnii din vița lor. Se înființează școli românești din ce în ce mai multe și mai mari, între cari a fost și școala dela Sfântul Sava din București, întemeiată de învățatul ardelean *Gheorghe Lazar*, iar boerii încep a-și trimite pe fiii lor la învățături mai înalte în străinătate.

Intr'aceea și din Ardeal lumina învățăturii începuse a arunca raze în toate părțile, mai ales din școalele dela Blaj, Arad și Cluj / Central University Library Cluj

Deșteptat și luminat tineretul ardelean sub conducerea viteazului *Avram Iancu* face mișcarea din anul 1848, care a avut cele mai binecuvântate urmări, aducând după sine deșteptarea și înaintarea treptată a Românilor din Ardeal și din Bucovina, atât în știință cât și în viața politică.

În cele două țări române, mișcarea din anul 1848, biruitoare la început, a fost sugrumată de oștirile rusești și turcești. Cu toate aceste lucrurile nu stau aici pe loc. Tineretul, din ce în ce mai

luminat, mai curajos și mai numărös, cere cu putere libertatea tuturor, unirea celor două țări române și liberarea lor, atât de sub tutela rusească cât și de sub stăpânirea turcească.

După *răsboiul din Crimeea* (1855—1856) în care Rusia învinsă de împărățiile din Apus, întovărășite cu Turcia, celor două țări române li se recunoaște dreptul a-și alege singure domnitorii și a se conduce de sine, după legi făcute de aleșii tuturor locuitorilor, însă și acum sub ocrotire turcească.

Adunările celor două țări aleg cu însuflețire în anul 1859 acelaș Principe: pe *Ioan Alexandru Cuza*, numit la început *Domn al Principatelor-Unite*, iar mai târziu *Domn al României*.

Sub domnia lui *Ioan Alexandru Cuza* se fac schimbări însemnate în țară, în urma cărora înaintează pas de pas. Se ridică școli, se fac drumuri (șosele) și linii telegrafice, se pune în rând armata, se scot din mânilor călugărilor greci moșiile închinatc mănăstirilor străine, se

face împrăștierea țăranilor (li se dă pământ) și alte multe.

Cuza domnește timp de 7 ani. După delăturarea lui se alege domnitor *Principele Carol de Hohenzollern-Sigmaringen*, sub a căruia îndelungată și înțeleaptă domnie țara înaintază tot mai mult. Numărul școlilor se sporește din an în an, se clădesc linii ferate, se începe navigația românească pe Dunăre, armata crește mereu și se înzestrează cu toate cele de lipsă.

Cu această armată vitează se poartă, alătura de Rusia, *războiul de neatâr-nare* împotriva Turciei din anul 1877—1878, se câștigă luptele vestite dela Nicopole, Rahova, Grivița și Plevna, cari au ca urmare recunoașterea neatârării din partea Puterilor (țărilor) europene și câștigarea Dobrogei, iar în anul 1881 *ridicarea României la treapta de Regat*.

Sub înțeleptul Rege Carol I țara dă tot înainte și ajunge unul din statele cele mai respectate din Răsăritul Europei.

Vrednicul Rege domnește până în toamna anului 1914, când, la câteva săp-

tămâni după începerea războiului din urmă, închise ochii pe vecie spre cea mai mare durere a țării.

Urmașul lui, Viteazul Rege de astăzi, Maiestatea Sa **Ferdinand I**, urmând dorinței obștești a poporului român, rupe cu legăturile din trecut față de puterile centrale (Germania și Austro-Ungaria), și intrând în tovărășie cu puterile Ententei (Franța, Anglia, Rusia și Italia), începe **războiul pentru întregirea neamului**, încurajat la aceasta și de inimoasa lui soție **Regina Maria**.

La început (1916) încercarea n'a isbutit, căci oștile românești fiind atacate din toate părțile de dușmani puternici și cu mult mai bine pregătiți, au trebuit să se retragă. Dar în cursul anului 1917 întocmindu-se și îmbărbătându-se din nou, armata română zădărnici toate încercările oștirilor dușmane de a cuprinde și pământul bătrânei Moldove, secerând strălucitele biruințe dela Oituz, Mărăști și Mărășești.

Și, în sfârșit, cu ajutorul lui Dumnezeu, puterea dușmană, oricât de gro-

zavă păreă la început, s'a prăbușit și virtutea românească a fost răsplătită cu cea mai strălucită izbândă: *înfăptuirea Unității naționale.*

*

Și după aceste, credem, este locul să aruncăm o privire și asupra împrejurărilor din Ardeal, ai cărui locuitori români, deși ținuți 1000 de ani în grea robie, duseră, ca și frații lor din vechiul Regat, din Bucovina și Basarabia, greul războiului timp de aproape 5 ani, cu nemaipomenitele jertfe de sânge și avere.¹

După aceste jertfe a venit timpul ca și neamul românesc din Ardeal să-și pregătească ziua de mult așteptată a slobozirei din blăstămul purtat de veacuri.

¹ Statistica, făcută din încredințarea „Asociațiunii” de către dl Teodor V. Păcățian, ne arată că cei 2.979,614 locuitori români din Ardeal, Banat, Crișana, Sătmar și Maramureș au dat în crâncenul războiu următoarele jertfe de sânge: 41.739 morți pe câmpul de luptă, 11,275 morți în temniță, în pribegie, în spital, în urma boalelor, 25,406 invalizi, 37,898 răniți și bolnavi, 29,839 dispăruți; au rămas 38,630 văduve și 79,226 orfani. Au luat parte la războiu în total 449,796 ca soldați pe front, 34,578 la partea sedentară, 1738 arestați sau internați, 3436 refugiați

Contribuirile benevole pentru armată se ridică la suma de Lei 11,884,169, iar pagubele pricinuite de războiu la Lei 285,598,471 după valoarea de azi a banului aproape 13 miliarde.

La începutul toamnei anului 1918 frontul din peninsula balcanică al armatelor dușmane este spart, după care fără zăbavă s'a cutremurat întreg frontul acestor armate, sătule de luptă și demoralizate.

Conducătorii noștri (comitetul executiv al Partidului național român din Ungaria și Transilvania), folosindu-se de împrejurările prielnice din acest timp, țin o ședință în Oradea-mare, la 12 Octomvrie 1918, în care convin unanim în o declarațiune, făcută din încredințarea lor, de către dl deputat *Dr. Alexandru Vaida-Voevod*, în dieta din Budapesta la 5/18 Octomvrie 1918.

În această declarațiune se reclamă pentru neamul românesc deplină libertate ca singur să hotărască asupra sorții sale în viitor.

În vederea prefacerilor însemnate, ce începură a se petrece în țară, în cele dintâi zile ale lunii Noemvrie s'au format apoi comitete naționale, care stând în strânsă înțelegere cu comitetul contral și cu fruntașii satelor aveau să conducă

lucrările pentru înfăptuirea unui viitor mai fericit pe seama neamului nostru românesc.

Ivindu-se, în această vreme de liniște a sufletelor, teama, că se vor putea întâmpla pretutindeni turburări între locuitorii din țară — cum s'a și întâmplat în adevăr în unele părți — s'au înființat *Legiuni române de gardiști voluntari*, cu scopul de a țineă buna rânduială și liniștea între oameni și a apăra viața și averea fiecărui locuitor, fără desebire de limbă și lege.

Temelia acestor Legiuni s'a pus în toate orașele mai mari, înrolându-se ca membri ai lor, sub steagul nostru național, o parte mare din ofițerii și soldații noștri, în frunte cu câte un conducător.

În acelaș timp comitetele naționale și Sfatul militar al fiecărei Legiuni române s'au pus în legătură cu comunele din împrejurime, întocmind în ele atât *Sfaturi naționale comunale* din câte 10—20 membri cât și *cete de gardiști români* din oameni harnici de a purtă arma,

sub ascultarea comandei militare a Legiunii, având să potolească pornirile și neînțelegerile, ce se iviseră în nenumărate comune.

S'au dat ordine aspre ca fiecare, ostaș sau civil, să respecteze averea, cinstea și viața altora, fie români, fie de alt neam, ferindu-se de volnicii, de jaf și de furt, dar în acelaș timp apărându-și averea, cinstea și viața proprie.

S'a recomandat ca fiecare român să țină cu tărie la neamul său și să nu se lase jignit în sentimentele sale naționale, dar în acelaș timp să respecteze vrednicia de om și să nu jignească sentimentele naționale ale altora.

Iar, până se va face altă rânduială în țară, să dea ascultare cârmuirii legiuite.

La 20 Noemvrie 1918 Consiliul național a hotărît convocarea unei adunări naționale la Alba-Iulia pe ziua de 1 Decemvrie 1918, având aceasta să hotărască desfacerea ținuturilor românești din cuprinsul Ungariei (Ardeal, Banat etc.) și unirea lor cu România.

Cu toate că comunicația pe drumurile de fer eră din cale afară de greoaie și poșta circulă foarte neregulat, chemarea Consiliului nostru național, care se află la Arad, a străbătut cu iuțeala fulgerului în toate părțile locuite de români.

Comitetele naționale provinciale și județene au primit vestea cu o bucurie nespusă, urmând îngrabă la alegerea delegaților pentru adunare.

Acești delegați (trimiși) ai poporului, împreună cu cete fără număr de cărturari și țărani români din toate orașele și satele Ardealului, Banatului, Crișanei, Sătmăruului, Maramureșului, Cenadului și Bichișului s'au pus în mișcare cu câteva zile înainte de ziua de 1 Decembrie 1918, îndreptându-se în cap de iarnă, cei mai mulți pe jos și înlăturând toate piedecile ce le steteau în cale.

Și doar erau multe aceste piedeci. Mai ales gărzile naționale maghiare armate făceau totul ca să-i oprească și să-i întoarcă înapoi. Dar cei porniți la drum, însuflețiți de marea țantă spre care se porniră, au înlăturat toate piedecile și greutatea din calea lor.

Incă în ajunul zilei de 1 Decembrie Alba-Iulia era plină de lume, care aștepta cu nerăbdare, ce are să-i aducă zorii zilei următoare.

Iar în dimineața zilei celei mari istorice cetate devenise o mare neliniștită de capete, în care se amestecau de-avalma țărani în cămeși și sumane albe de sărbătoare, muncitori români, ofițeri și soldați în uniforme amestecate, nouă sau învechite, așa cum veniseră dela front, vlădici și preoți de ambele confesiuni, îmbrăcați în odăjdiile strălucitoare ale marilor slujbe și intelectuali în surtucurile lor negre . . .

Orașul nu mai putea cuprinde toată această revărsare sgomotoasă de lume. Mulțimea fără număr de țărani se prelungia până peste vechea cetate, umplând întreagă câmpia dela poalele ei și așteptând flămânzi și bătuți de viforul iernii ca să-și spună credința și dorința de care le era sbuciumat sufletul.

Adunarea națională, la propunerea făcută prin *Vasile Goldiș*, a proclamat unirea Românilor din Ardeal, Banat, Cri-

șana și Maramureș cu patria mamă, România.

Iar când în miezul zilei s'au înfățișat în mijlocul mulțimii trimișii *Adu-nării Naționale* și le-au citit hotărîrea lui, prin care proclamă desfacerea Ardealului, a Banatului, Crișanei, Sătmărilor, Maramureșului și a unor părți din județele Bichiș și Cenad de către Statul ungar și unirea lor cu România liberă, deodată întreaga câmpie și vechea cetate s'au umplut de un adevărat clocot de glasuri, ridicându-se până în înălțimi ca pentru a sparge însăși țăriile cerului și spintecând nemărginitul depărtărilor să vestească lumii întregi, că poporul român a isprăvit cu robia de veacuri, că Statul ungar s'a prăbușit și că pe dărâmăturile așezărilor învechite se înalță vânjosul și tânărul *Stat național român*.

Tunetul, care în miezul zilei de 1 Decembrie 1918 despică aerul, eră însuș glasul Dreptății, care scăpată din cătușele în care fusese închisă de veacuri, își strigă acuma pe deasupra milioanei de morminte, de temniți și spânzurători

biruința și-și proclamă vecinica stăpânire asupra celor vii.

Înăbușită în leagănul ei, în inima Daciei istorice, Dreptatea poporului român reînviă acum tocmai din acest leagăn al neamului nostru, razele biruinței sale însemnând biruința întregului nostru neam.

Popoarele conlocuitoare și mai ales stăpânitorii de până eri, muștrați de păcatele trecutului, tremurau sub perspectiva răsbunării ce trebuia să vie. Dar înspăimântarea lor a fost neîntemeiată.

Hotărârile aduse la Alba-Iulia de către poporul român erau eșite din adâncurile nobleții lui sufletești, erau dictate de experiența îndelungată a unei suferinți de veacuri și împletite dintr'o conștiință, care îmbină în cea mai desăvârșită armonie bunul simț, prevederea cea mai largă și înțelepciunea cea mai desăvârșită cu o demnitate mândră a unor mari înaintași.

Principiile, pe cari ardelenii, bănățenii, crișenii, sătmărenii și maramurășenii, în număr de 100 de mii, și-au în-

temeiat proclamarea unirei, pot fi așezate alături de constituțiile cele mai liberale ale popoarelor civilizate.

Iată pe scurt aceste hotărâri:

I. Adunarea națională a tuturor românilor din Transilvania, Banat și Țara Ungurească, adunați prin reprezentanții lor îndreptățiți la Alba-Iulia în ziua de 18 Noemvrie (1 Decemvrie) 1918 decretează unirea acelor români și a tuturor teritoriilor locuite de dânșii cu România. Adunarea națională proclamă îndeosebi dreptul inalienabil al națiunii române la întreg Banatul, cuprins între râurile Mureș, Tisa și Dunăre.

II. Adunarea națională rezervă teritoriilor susindicate autonomie provizorie până la întrunirea constituantei aleasă pe baza votului universal.

III. În legătură cu aceasta ca principii fundamentale la alcătuirea noului Stat român Adunarea națională proclamă următoarele:

1. Deplină libertate națională pentru toate popoarele conlocuitoare.

2. Egală îndreptățire și deplină libertate autonomă confesională pentru toate confesiunile din stat.

3. Infăptuirea desăvârșită a unui regim curat democratic pe toate terenele vieții publice.

4. Desăvârșită libertate de presă, asociare și întrunire.

5. Reformă agrară radicală.

6. Muncitorimei industriale i se asigură aceleași drepturi și avantajii, cari sunt legiferate în cele mai avansate state industriale din apus.

IV. Adunarea națională să exprime dorința sa ca congresul de pace să înfăptuiască comuniunea națiunilor libere în așa chip, ca dreptatea și libertatea să fie asigurate pentru toate națiunile mari și mici deopotrivă.

V. Adunarea salută pe frații lor din Bucovina, scăpați din jugul monarhiei Austro-Ungare și uniți cu țara mamă România.

VI. Adunarea salută cu iubire și entuziasm liberarea tuturor națiunilor subjugate până aci în monarhia Austro-Ungară.

VII. Adunarea națională se închină cu smerenie înaintea memoriei acelor bravi români, cari în acest războiu și-au vărsat sângele pentru înfăptuirea idealului nostru național.

VIII. Adunarea națională dă expresiune mulțumirei și admirațiunii sale tuturor Puterilor aliate, cari prin strălucitele lupte, purtate cu cerbicie împotriva unui dușman pregătit de multe decenii pentru războiu, au scăpat civilizațiunea din ghiarele barbariei.

IX. Pentru conducerea mai departe a afacerilor națiunii române din Transilvania, Banat și Țara-Ungurească Adunarea națională hotărăște instituirea unui *Mare Sfat Național Român...* compus din 130 membri, din toate cele 26 comitate încorporate României, din 20 reprezentanți ai socialiștilor români, din arhieriei, prepoziții capitulari, vicarii, arhimandriții și protosincelii nostri.

Marele Sfat Național și-a ales de președinde pe *Gheorghe Pop de Băsești*, care a prezidat și Marea Adunare dela Alba-Iulia.

Tot Marele Sfat a ales din sinul său *Consiliul Dirigent Român*, constător din 15 membri, care constituindu-se, și-a ales de președinte pe *Iuliu Maniu*.

*

Discursurile, pe cari le-au rostit cu prilejul Adunării Naționale dela Alba-Iulia Gheorghe Pop de Băsești, Iuliu Maniu, Vasile Goldiș, Ștefan C. Pop, Dr. Al. Vaida-Voevod sunt desăvârșite talmăciri ale metodelor de guvernare, pe care poporul român înțelegea să le aplice în stăpânirea României-Unite.

De însemnătate sunt și discursurile șefilor socialiștilor români Jumanca și Flueraș, prin cari aceștia au aderat la unire.

Când Gheorghe Pop de Băsești își încheiă inimoasa cuvântare spunând cu ochii plini de lacrimi: De-acum pot zice și eu ca bătrânul Simeon „Slobozește Doamne pe robul tău, că văzură ochii mei mântuirea ta”, — el da glas dorinței poporului român de a trăi în libertate, de a se împărtăși de dreptatea altora, și de a împărtăși și el dreptate altora.

Iar când țărani români cereau stăruitor înfăptuirea reformei agrare (cereau pământ), ei nu se gândeau la o știrbire a drepturilor altora, ci se ridicau numai împotriva privilegiilor (când unora se dă tot și altora nimic), de care alții s'au bucurat pe spatele lor în cursul veacurilor. Reclamau doară cedarea pământului, pe care-l răscumpărase din belșug prin truda, prin sudorile și sângele lor și în care își așezaseră drept cheazășie al dreptului înseși oasele părinților și ale moșilor lor.

Cât privește drepturile politice și dreptul de vot, ei nu și-au luat cu nimic mai mult decât au dat celorlalți. Totașă în privința drepturilor bisericești și a întrebuintării limbei materne.

De hotărârile dela Alba-Iulia a rămas uimit însuși Marele Sfat al păcii, care s'a grăbit să le întărească și să consfințească pentru totdeauna unirea înfăptuită în cetatea noastră istorică.

*

Indeplinit acest mare fapt, fiii Transilvaniei, acum libere, ș'au îndreptat chemarea stăruitoare către acela pe care

trimișii lor îndreptății îl proclamaseră Rege al tuturor românilor și pentru care făureau cea mai strălucită coroană din câte purtase până atunci Voevod român, — să-și trimită oștile sale peste Carpați.

Venirea oștirilor române în Ardeal și părțile ungurene a fost prilejul sfintei regăsiri a fraților. Imbrățișarea lor cuprinde tot focul înăbușit al celorce nu se mai văzuseră de veacuri.

Cine nu-și aduce aminte de dragostea de atunci, care nu erà să se mai sfârșească niciodată și de înălțătoarele serbări ca'n povești?

Dorobanții uniți cu fii Ardealului, închegau prin înfrățirea și îmbrățișarea lor de veci oștirea, care aveà să chezăsuiască pentru toate timpurile ființa României întregite și din întăriturile dela Tisa și Nistru să respingă orice încercare de a mai reface ce a fost în veacurile trecute.

Și dupăce drumul a fost deschis și delegația Adunării dela Alba-Iulia, sub conducerea lui Vasile Goldiș, însoțit de episcopul Miron Cristea, Iuliu Maniu

și de Alexandru Vaida, au putut merge la București, s'a împlinit și cel din urmă act (lucru) al acestei adunări.

Maiestatea Sa Ferdinand, primul Rege al tuturor Românilor, primind pergamentul (hrisovul) dat de delegați și care închidea în el însuși sufletul Ardealului, al Banatului, Crișanei, Sătmărilor și Maramureșului, a semnat și a poruncit să se publice în *Monitorul Oficial* (foaia în care se trec toate legile) acest:

BCU Cluj / Biblioteca Cluj **Decret-Lege.**

Prin grația lui Dumnezeu și a voinței naționale Rege al României. La toți de față și viitori sănătate.

Asupra raportului Președintelui Consiliului nostru de miniștri No.2171 din 1918.

Luând act de hotărîrea unanimă a Adunării Naționale din Alba-Iulia decretăm:

Art. I. Ținuturile cuprinse în hotărîrea Adunării Naționale din Alba-Iulia dela 18 Noemvrie (1 Decemvrie) 1918 sunt și rămân deapururea unite cu Regatul României.

Art. II. Președintele Consiliului nostru de miniștri este însărcinat cu aducerea la îndeplinire a Decretului-Lege de față.

Dat în București la 1 Decembrie 1918.

(ss.) **FERDINAND.**

Președintele Consiliului de miniștri
și ministru de externe:

I. BRĂTIANU.

Intărită astfel pentru toate vremurile Unirea Ardealului cu vechea Românie, noi înțelegem să păstrăm mereu vie în sufletele noastre flacăra aprinsă în Alba-Iulia la 1 Decembrie 1918.

Serbarea acestei zile este pentru noi toți serbătoarea conștiinței naționale, a dreptății și a înălțării neamului nostru pe treapta civilizației (înaintării) în rând cu alte neamuri.

Și'n mărturia tricolorului care flutură astăzi pretutindeni o lăsăm moștenire tineretului nostru, căruia îi cerem s'o păstreze și s'o păzească cu grija și devotamentul (dragostea) cu care vestalele Romei păzeau focul sfânt din templul păcii și al războiului.

Imnul Unirii

de A. Bârseanu.

Pe-al nostru steag e scris unire,
Unire 'n cuget și 'n simțiri
Și sub măreața lui umbrire
Vom înfruntă ori-ce loviri.
Acela-'n luptă grea se teme
Ce singur e rătăcitor,
Iar noi uniți în orice vreme
Vom fi, vom fi învingători.

Am înarmat a noastră mână
Ca să păzim un scump pământ,
Dreptatea e a lui stăpână
Iar domn e adevărul sfânt.
Și 'n cartea vecinicieii scrie,
Că țări și neamuri vor perî,
Dar mândra noastră Românie
Etern, etern va înflori.

Invingători, cu verde laur
Noi fruntea nu ne-o 'mpodobim,
Nici scumpele grămezi de aur
Drept răsplătire nu dorim.
Știind că 'n viața trecătoare
Eterne fapte-am împlinit
Și chinul morții 'ngrozitoare
Bogat, bogat e răsplătit.

Intemeiată la 1861 de marii metropoliți Andreiu Șaguna dela Sibiu și Alex. Sterca-Șuluțiu dela Blaj, de frunțașii neamului nostru de atunci: Tim. Cipariu, George Barițiu, Axente Severu, cav. I. Pușcariu, baron Vasile Pop, Dr. I. Rațiu, Iacob Bologa ș. a. cu scopul de a înainta cultura poporului român prin tipărire de cărți bune și folositoare, a înființat și va înființa și susține biblioteci populare în fiecare comună, biblioteci regionale în fiecare centru de despărțământ și o bibliotecă mai mare centrală; a întemeiat și va întemeia și susține muzee regionale în centrele despărțămintelor, pe lângă un mare Muzeu Central; a ridicat și va ridica și susține case naționale în toate comunele românești; a aranjat și va aranja expoziții etnografice (de porturi, de jocuri naționale etc.), de agricultură, de grădinărit, pomărit, de copii, industriale, artistice ș. a.; a ținut și va ține conferințe și prelegeri populare; a acordat și va acorda premii și burse (stipendii); a înființat și va înființa bănci populare, cooperative ș. a.; a instruit și va instrui pe analfabeți (pe ceice nu știu celi și scrie). „Asociațiunea” e împărțită în despărțăminte (cercuri), iar acestea în comune sau agenturi. 4 persoane pot face o agentură și cere prin directorul despărțământului o bibliotecă dela

Asociațiunea „Astra”, Sibiu, Strada Șaguna 6.

Abonați publicațiile „Asociațiunii”!

„TRANSILVANIA”

Cea mai veche revistă românească din firdeal

Apare lunar.

Costul abonamentului anual:

pentru membrii „Asociațiunii” 100 Lei

pentru nemembri 200 Lei

Abonați-vă la „Biblioteca Poporală“.

Ultimii numeri conțin următoarele:

- Nr. 133. Povestea vieții lui Vasile Alecsandri de Gh. Vâlsan, membru al Acad. Rom.
Nr. 134. Moartea lui Asan, povestire istorică de Ioan Al. Lăpedatu.
Nr. 135. O șezătoare românească. (Material de citit și de cântat).
Nr. 136. Amor și răsbunare. (Povestiri istorice) de Ioan Al. Lăpedatu.
Nr. 137. Luptele lui Mihai Viteazul, povestite de el însuș.
Nr. 138. „De cetit și răsândit“, material pentru șezătorile noastre culturale.
Nr. 139. Calendarul „Asociațiunii“ pe anul 1927 întocmit de Horia Petra-Petrescu.
Nr. 140. 1 Decembrie 1918, conferință pentru serbarea Unirii Ardealului, Banatului, Crișanei și Maramureșului cu Patria-Mamă, întocmită de Romul Simu, secretarul adm. al „Astrei“.

Cea mai răspândită publicațiune poporală „BIBLIOTECA POPORALĂ A ASOCIAȚIUNEI“

este îngrijită de secretarul literar al „Asociațiunii“
cu sprijinul celor mai buni scriitori pentru popor,

Costul abonamentului anual:

pentru membrii „Asociațiunii“ 50 Lei
pentru nemembri 70 Lei

Adresa: „ASOCIAȚIUNEA“ Sibiu, Strada Șaguna 6.

„Tipografia Poporului“, Sibiu